

Skyltprogram

Information om skyltning i Solna stad

SOLNA STAD

Inledning

Skyltprogram för Solna stad stadsbyggnadsnämnden antogs den 24 september 2008. Den 14 april 2010 beslutade nämnden att anta en reviderad version. Mot bakgrund till de förändringar som skett i lagstiftningen och behovet av att skyltprogrammet för Solna stad ska fungera som ett tidsenligt vägledande dokument är det nu aktuellt med ytterligare en uppdatering. Revideringen innebär inte några större förändringar beträffande lovplikt och riktlinjer. Den syftar huvudsakligen till att erbjuda ett tydligt och pedagogiskt verktyg i skyltlovsprocessen som kan underlätta för både myndighet och näringsliv.

Revidering av skyltprogram för Solna stad antogs av stadsbyggnadsnämnden 2014-02-19§19.
Uppdatering med anledning av regelförändringar i PBF (2017:102) har skett 2019-09-16

© Solna stad 2014/2019

Medverkande tjänstemän från stadsbyggnadsförvaltningens plan- och byggavdelning:

Cecilia Granström

Anna Tsyrkulenko

Maria Wannberg

Medverkande konsult:

Birgitta Engstrand Norén, Engstrand Norén Arkitektkontor

Fotografier

Anna Tsyrkulenko

Birgitta Engstrand Norén

Innehåll

Skytning i Solna stad.....	4
Så här går det till när man vill sätta upp en skylt	
Ansökan om skyltlov	
Allmänt om utformningen av skyltar	
Tidsbegränsade lov för skyltar	
Flyttning och ändring av befintliga skyltar	
Olovlig skytning	
Andra tillstånd.....	7
Skytning på allmän platsmark	
Skytning vid vägar	
Skytning i Nationalstadsparken	
Skytning i naturreservaten	
Skytning inom strandskyddat område	
Utformning och placering av lovpliktiga skyltar.....	8
Affischtavlor	
Affischpelare	
Annorlunda skyltar	
Belysning av skyltar	
Byggarbetsplatsskyltar och –vepor, > 15 kvm	
Byggprojektskyltar och -vepor	
Fasadskyltar	
Flaggborgar	
Flaggskyltar	
Foliering på fönster och glasade fasader, > 20 % av fönsteröppningens yta	
Kampanjvepor och - banderoller	
Lokala skyltprogram	
Lysande skylttavlor med fast eller rörligt budskap	
Orienteringsskyltar	
Reklam på jalousier, > 0,2 kvm	
Reklam på markiser, > 0,2 kvm	
Reklam på parabolantenner, > 25 % av ytan	
Reklamflaggor och banérstråk	
Skyltar placerade innanför fönster, > 0,2 kvm	
Skyltpyloner	
Takskyltar	
Uppställda fordon med reklam	
Volymbildande skyltar	
Utformning och placering av lovfria skyltar.....	11
Byggarbetsplatsskyltar och –vepor, ≤ 15 kvm	
Foliering på fönster och glasade fasader, ≤ 20 % av fönsteröppningens yta	
Gatupratare, affischer, annonser och anslag Nationsflaggor	
Reklam på jalousier, ≤ 0,2 kvm	
Reklam på markiser, ≤ 0,2 kvm	
Reklam på parabolantenner, ≤ 25 % av ytan	
Reklamflaggor, ≤ 1,5 kvm	

Skyltar placerade innanför fönster, ≤ 0,2 kvm
Små skyltar, ≤ 0,1 kvm

Skytning i olika miljöer.....13

Anläggningar för sport och evenemang
Bostadsområden
Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och områden
Köpcentra och gallerior
Nationalstadsparken
Naturreservat
Natur- och parkområden
Sammanhållna arbetsplatsområden
Stadsmiljöer
Trafikmiljöer

Bygglövsbefriade skyltar enligt plan- och byggförordningen (PBF).....15

Bilaga 1

Krävs det lov?

Bilaga 2

Karta över område där banérstråk tillåts

Bilaga 3

Utdrag ur fördjupad översiktsplan för nationalstadsparken, Solnadelen

Bilaga 4

Information från Trafikverket angående reklam intill allmän väg

Bilaga 5

Information från Länsstyrelsen angående skytning utmed vägar

Bilaga 6

Utdrag ur lagtexter och förordningar

Plan- och bygglag (2010:900)

Plan- och byggförordning (2017:102)

Väglag (1971:948)

Lag (1998:814) med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skytning

Ordningslag (1993:1617)

Solna stads lokala ordningsföreskrifter

Miljöbalken (1998:808)

Bilaga 7

Kulturmiljöer där bygglövsbefrielse enligt PBF avseende skyltar inte gäller

Ett fint exempel på skyltning - en grafiskt tilltalande och diskret utformad fasadskylt placerad på byggnadens granitsockel. Text i begränsad omfattning på markis och fönsterglas. Budskapet framgår tydligt och skyltningen är väl anpassad till stadsbilden.

SKYLTNING I SOLNA STAD

Solna är en framtidsstad i tillväxt, en fantastisk företagsplats med tiotusentalet företag i olika storlekar och branscher. Behovet av skyltning är mycket stort. Solna stad vill medverka till att skyltningen gynnar företag och organisationer som redan finns i kommunen eller som vill etablera sig här. I detta skyltprogram finns information om vad som gäller beträffande skyltning i Solna stad.

Enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, krävs det lov för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra skyltar och ljusanordningar inom detaljplanelagt område. Så gott som all bebyggd mark i Solna ligger inom detaljplanelagt område och bygglovsplikt för skyltning föreligger i mycket hög utsträckning. Lovplikten gäller för permanenta skyltar av olika slag, reklamflaggor, markiser med reklam mm men också för tillfälliga skyltar såsom vepor, banderoller och banérstråk mm. Det finns dock skyltar inom detaljplanelagt område som är undantagna från lovplikt, t ex mycket små skyltar, affischer och gatupratrare. En lathund angående lovplikt och en karta som redovisar var banérstråk kan tillåtas finns i bilaga 1, sist i programmet.

Så här går det till när man vill sätta upp en skylt

Sökanden redovisar sitt skyltförslag för fastighetsägaren och skickar in en skyltlovsansökan till byggnadsnämnden. Sökanden inhämtar även övriga tillstånd som eventuellt krävs.

Byggnadsnämnden prövar lovsökan. Om förslaget bedöms uppfylla plan- och bygglagens krav ges lov och fastighetsägaren underrättas.

Sökanden kontrollerar att fastighetsägaren godkänner skylten och att platsen inte är ianspråktagen för annan skyltning.

Ansökan om skyltlov

Ansökan om lov för skyltar inlämnas till Miljö- och byggnadsförvaltningen.

När en lovsansökan inkommer prövar byggnadsnämnden om förslaget är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden samt till natur- och kulturvärdena på platsen. Intresset av en god helhetsverkan ska tillgodoses med avseende på skyltarnas storlek, utformning och placering. Vid lovprövningen ska nämnden ta hänsyn både till allmänna och enskilda intressen.

En komplett ansökan ska bestå av följande handlingar:

- Ansökan i original, ifylld och undertecknad,
- Kontrollplan enligt plan- och bygglagen, PBL
- Situationsplan, skala 1:400, tydlig och lättläst, hela byggnaden ska redovisas, skyltens/skyltarnas läge ska markeras och gatuadressen ska anges
- Fasadritningar, skala 1:100 och/eller fotomontage med skyltens/skyltarnas placering
- Detaljritning av skylt/skyltar med uppgifter om mått, material, färgsättning
- Redovisning av montering och eventuell belysning
- Fotografier av befintlig byggnad/byggnader där även grannfastigheter syns

Ansökningsblankett, information och anvisningar angående kontrollplan samt kartunderlag till situationsplanen kan hämtas på stadens hemsida <http://www.solna.se>.

Av inskickade handlingar ska det framgå i vilket sammanhang skylten/skyltarna ska verka och det ska finnas uppgifter som tydligt visar budskap, storlek, material, färgsättning och eventuell belysning. Placering och montering ska redovisas. För lysande eller belysta skyltar ska det även framgå hur det ser ut på natten.

Handlingarna, som ska vara fackmannamässigt utförda, tydliga och lättlästa, skickas in i tre exemplar till Byggnadsnämnden, 171 86 Solna och som pdf till Byggnadsnamnden@solna.se.

Allmänt om utformningen av skyltar

- Vid utformning av skyltar ska en tilltalande grafisk form eftersträvas, företrädesvis med fristående text och symboler. De ska vara fackmannamässigt utförda med avseende på material, konstruktion, montering och eventuell belysning.
- Skyltar ska, med avseende på antal, storlek, utförande och innehåll, vara underordnade och anpassade till platsen - till stadsrummets eller landskapets skala, till kulturhistoriska värden och arkitektoniska särdrag.
- Skyltar ska, med få undantag, placeras inom fastighet där verksamhet bedrivs, i omedelbar anslutning till verksamheten och så nära entrén som möjligt. Hänvisningsskyltar placerade på annan plats tillåts endast i mycket begränsad omfattning, t ex angående allmän service - vårdcentral, bibliotek och apotek.
- Skyltar med reklam för varumärken tillåts inte, undantaget vissa anläggningar för sport och evenemang.
- Skyltar ska utformas och placeras så att de inte utgör fara för trafiksäkerheten, hindrar framkomlighet för personer med nedsatt orienterings- eller rörelseförmåga eller räddningstjänst, snöröjning och renhållning.
- Skyltar får inte ha sådan ljusstyrka att de medför olägenhet och de får inte vara störande eller ha ett anstötligt budskap.
- Skyltar, markiser, banderoller och flaggor, som skjuter ut över en gångbana får inte placeras på lägre höjd än 2,5 meter till underkant. Om de skjuter ut över en cykelbana får de inte placeras på lägre höjd än 3,2 meter. Vid körbanor, där utrymmet i första hand är reserverat för trafikskyltning, gäller placering med lägsta höjd 4,7 meter.

Tidsbegränsade lov för skyltar

För skyltning som uppfyller något eller några men inte alla av plan- och bygglagens utformningskrav får ett tidsbegränsat lov ges, om sökanden så begär och åtgärden avses pågå under en begränsad tid. Exempel på skyltar som kan ges tidsbegränsade men inte permanenta lov är affischtavlor, annorlunda skyltar (anordningar som avviker från traditionella skyltars utseende, t.ex. ballonger och vindstrutar), banderoller, banérstråk, byggprojektskyltar, byggarbetsplatsskyltar, fordon med reklam, ljusprojektioner på fasad och vepor.

Flyttning och väsentlig ändring av befintliga skyltar

Lov krävs för flyttning av befintliga skyltar.

Lov krävs även för väsentlig ändring av befintliga skyltar. Exempel på en väsentlig ändring, är ändring av blå lysande skylt till vit lysande skylt eftersom vitt ljus har större omgivningspåverkan. Att däremot byta ut en skyltfront mot en ny front i samma kulör men med annan text betraktas dock inte som en väsentlig ändring. Vid osäkerhet om lovplikt föreligger eller inte ska Miljö- och byggnadsförvaltningen kontaktas.

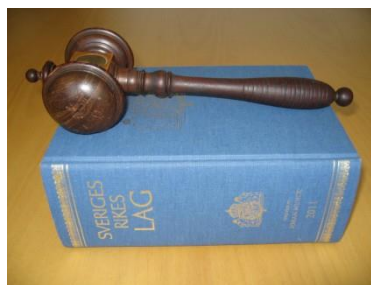
Olovlig skyltning

En skylt uppsatt utan lov är att betrakta som ett svartbygge. Byggnadsnämnden har enligt plan- och bygglagen skyldighet att se till att rättelse vidtas. En sanktionsavgift ska tas ut och frågan om lov kan ges i efterhand ska prövas. Om så inte är fallet ska nämnden se till att skylten undanröjs. Fastighetsägaren kan komma att föreläggas att avlägsna skylten. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Vem som helst kan söka lov, men för att kunna utnyttja ett givet lov krävs alltid mark/fastighetsägarens tillstånd. Det är denne som är ansvarig för skyltning inom fastigheten och som kan komma att drabbas av påföljder för olovlig skyltning.

ANDRA TILLSTÅND

Förutom plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och dess krav kan det finnas andra lagar och föreskrifter som är tillämpliga, ytterligare krav som måste uppfyllas och tillstånd som måste sökas innan man kan sätta upp en skylt.

Utdrag ur relevanta lagtexter, förordningar och regelverk som gäller skyltning finns samlade i bilaga 6 sist i detta skyltprogram. Här finns även utdrag ur fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken angående skyltning (bilaga 3), information från Trafikverket angående reklam intill allmän väg (bilaga 4) samt information från Länsstyrelsen Stockholm angående skyltning utmed vägar (bilaga 5).

Skyltning på allmän platsmark

Trots att lov inte krävs för t ex affisivering på allmän platsmark, dvs. område som enligt detaljplanen är avsett för gata, väg, torg eller park, så måste kommunens lokala ordningsföreskrifter följas. Tillstånd måste därför sökas hos polisen, som tillfrågar Tekniska förvaltningen.

Skyltning vid vägar

För att sätta upp reklam- eller informationsskyltar vid vägar inom vägområde, dvs. ett område som utgörs av väg, slänter och sidoområden (normalt 5-10 meter från vägbana) krävs enligt väglagen tillstånd från Trafikverket. Inom detaljplanelagt område, då bygglov krävs, remitterar miljö- och byggnadsförvaltningen sådana ärenden till väghållningsmyndigheten under lovprövningen.

För att sätta upp reklam- eller informationsskyltar vid vägar utanför vägområde, inom ett område av 50 meter, krävs enligt väglagen tillstånd från länsstyrelsen. Bestämmelsen gäller inte inom område med detaljplan, då bygglov krävs. Ansökan ska göras till Länsstyrelsen som prövar lämpligheten ur trafiksäkerhetssynpunkt enligt väglagen och inverkan på landskapsbilden enligt LGS, lagen om gatuhållning och skyltning.

Skyltning i Nationalstadsparken

För de delar av Nationalstadsparken som ligger utanför detaljplanelagt område föreligger inte lovplikt för uppsättning av reklamskyltar. Enligt miljöbalken får dock åtgärder som medför intrång i Nationalstadsparken inte vidtas vilket innebär att det finns restriktioner för skyltars utseende, storlek och placering. Tillstånd kan krävas från Länsstyrelsen och därför bör byggnadsnämnden kontaktas för vägledning i varje enskilt fall.

Skyltning i naturreservaten

För skyltning inom Ulriksdal och Igelbäcken, som är naturreservat, krävs tillstånd från kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd i enlighet med reservatens bestämmelser.

Skyltning inom strandskyddat område

För skyltning inom strandskyddade områden krävs dispens från strandskyddet enligt Miljöbalken. Tillstånd söks hos byggnadsnämnden.

UTFORMNING OCH PLACERING AV LOVPLIKTIGA SKYLTLAR

Affischtavlor

Vid butiker och kiosker förekommer ofta en rik flora av annonser av olika slag. För att undvika ett skräpigt intryck kan all information samlas på en affischtavla. En sådan tavla betraktas som en fasadändring och bygglov krävs.

Annorlunda skyltar

Även anordningar som avviker från traditionella skyltars utseende, t.ex. ballonger, vindstrutar mm kan bedömas som lovpliktiga skyltar om de har ett kommersiellt budskap. Det är syftet och budskapet som är avgörande för om en sådan anordning ska anses vara en skylt och bedömning av lovplikt görs i varje enskilt fall. Endast lov för en tidsbegränsad period kan ges.

Byggarbetsplatsskyltar och -vepor > 15 kvm

Under pågående arbete vid större byggarbetsplatser, dvs. en byggnads uppförande, ombyggnad eller renovering, kan tidsbegränsade lov för omfattande skyltning (mer än 15 kvm) ges för hela byggperioden. Skyltningen, fristående eller monterad på t ex fasadställning, byggplank eller -bod, ska placeras inom berörd fastighet eller arbetsområde. Budskapet ska vara av samhällsintresse och skyltningen ska tas bort när arbetena är färdigställda.

Byggprojektskyltar och -vepor

Inför ett kommande större byggprojekt, t ex ett flerbo-stadshus kvarter, kan tidsbegränsat lov för högst 12 mån. ges för skyltning placerad utanför berörd fastighet eller arbetsplatsområde. Ett sådant lov kan förlängas med 6 mån. om foton, som visar att skyltningen fortfarande är i gott skick, skickas in till Stadsbyggnadsförvaltningen. Denna typ av skyltar är ofta riktade mot större vägg.

Fasadskyltar

Fasadskyltar, som i detta skyltprogram är benämningen på skyltar monterade utmed fasad, ska företrädesvis utformas med fristående bokstäver och logotype. Sådana skyltar har vanligen invändig belysning och lysande front. Skyltlådor, oftast lysande, förekommer fortfarande på marknaden men Solna stad anser att denna typ av skylt är mindre lämplig och bör undvikas. Skivskyltar av plåt, ibland med utskuren text och bakomliggande belysning, förekommer även. Skyltar målade direkt på fasad, vilket kan vara positivt, är dock nuförtiden mycket ovanligt.

Lovpliktig byggarbetsplatsvepa

Lovpliktig fasadskylt - neonskylt med fristående bokstäver

Lovpliktiga fasadskyltar med fristående bokstäver

Lovpliktiga åtgärder – fasadskylt och flaggborg

Flaggborgar

Fler än tre reklamflaggor betraktas som flaggborg och lov krävs.

Flaggskyltar

Flaggskyltar är i detta skyltprogram benämningen på skyltar som är monterade vinkelställda mot fasad, som ses från sidan och är synliga utefter en gata. Det utskjutande måttet bör vara högst 1,0 meter och skyltytan högst 1,0 kvm. En flaggskylt kan vara lysande eller belyst med riktade ljuskällor monterade på fasad eller konsol. Även belysningen ska redovisas i skyltlovsansökan.

Foliering på fönster och glasade fasader >20%

Foliering på fasadglas, med t ex bilder, som täcker mer än 20% av fönsteröppningens yta betraktas inte som skylt utan som en bygglovspliktig fasadändring.

Kampanjvepor och -banderoller

Permanent lov ges inte för vepor och banderoller med allmän reklam angående en varaktig pågående verksamhet. Tidsbegränsade lov på högst 3 månader kan ges för reklamdukarna på fasad med information angående kampanjer som förekommer säsongvis eller för t ex ett lokalt kultur- eller sportevenemang. Budskapet ska vara av tillfällig karaktär, relaterat till en pågående aktivitet och knutet till fastigheten. Efter avslutad skyltperiod ska platsen vara skyltfri minst dubbla lovtiden.

Kampanjvepor och -banderoller ska vara anpassade till platsen och byggnaden med avseende på storlek, placering, färg och utformning. Belysning på sådana vepor tillåts i allmänhet inte i känsliga miljöer som t ex Nationalstadsparken ska stor hänsyn tas till förutsättningarna på platsen. I högt belastade trafikmiljöer ska de utformas med stor hänsyn till trafiksäkerheten. De får inte placeras över fönster som utgör utrymningsväg och materialet får inte vara lättantändligt. Denna typ av reklam tillåts i allmänhet inte på bostadshus och mycket sällan på kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Lokala skyltprogram

Fastighetsägare, som vill ha en sammanhållen skyltning, kan upprätta ett lokalt skyltprogram till vägledning för sina hyresgästers skyltning. Om det utformas så att samtliga förekommande skyltar är detaljerat angivna beträffande placering, storlek och utförande kan det utgöra underlag för beslut om bygglov. Detta innebär att man senare kan byta ut skyltar utan att söka lov, förutsatt att man följer det fastställda och lovgivna skyltprogrammet.

Lovpliktig fasadskylt - fristående bokstaver monterade på fasad

Lovpliktiga fasadskyltar placerade enligt fastighetsägarens skyltprogram

Lovpliktiga åtgärder – flaggskylt, fasadskylt och fast markis

Lysande skylttavlor med fast eller rörligt budskap

Lysande tavlor med fast eller bildväxlande/rörlig reklam som inte har anknytning till platsen behandlas mycket restriktivt. De fångar uppmärksamheten på ett effektivt sätt men det estetiska värdet beror på vilka bilder som visas. I stadsmiljö, i bostadsområden och längs lokalgator bedöms de som ovarsamma i stadsbilden och olämpliga eftersom de kan ge störande ljus in i bostäder. Längs genomfartsleder och europavägar bedöms de som olämpliga med avseende på trafiksäkerhet. De kan därför komma ifråga endast vid köpcentra, gallerior, sportanläggningar samt i industri- och arbetsplatsområden.

Orienteringsskyltar

Orienteringstavlor och liknande anordningar med information om företag är lovpliktiga. De ska vara placerade vid infarten till sammanhållna arbetsplatsområden. Varumärken får inte förekomma.

Reklam på jalousier > 0,2 kvm

Reklambärande jalousier är lovpliktiga om reklamytan är större än 0,2 kvm (ej genomsiktliga, heltäckande jalousier, som placeras utanför skyltfönster, betraktas som fasadändring och bygglov krävs).

Reklam på markiser > 0,2 kvm

Reklambärande, fällbara markiser är skyltlovpliktiga om reklamytan är större än 0,2 kvm (fasta markiser betraktas som fasadändring och bygglov krävs).

Reklam på parabolantenner > 25%

På parabolantenner krävs lov för reklam som täcker mer än 25 % av ytan (bygglov krävs för parabolantenner med större diameter än 1,1 meter).

Reklamflaggor och banérstråk

Flagga, större än 1,5 kvm, med ett kommersiellt budskap betraktas som skylt och lov krävs. Placerad över gångbana ska det vara minst 2,5 meter till underkant flagga, över körbana minst 4,7 meter.

Reklamflaggor behandlas restriktivt i stadsmiljö, oavsett om det gäller flaggor på fristående flaggstång eller på flaggstång monterad på fasad. De bör endast förekomma i öppna gaturum och i begränsat antal. Inför evenemang på Friends Arena tillåter staden dock banérstråk för vägledning av besökare. Det är flaggor, monterade parvis på lyktstolpar längs vissa gator och vägar som leder till arenan, med information om aktuellt evenemang och ev. reklam kopplad till evenemanget. Banérstråk kan inte användas för allmän reklam. Lov krävs och

Lovpliktig orienteringsskylt

Lovpliktig orienteringsskylt

Lovpliktigt banérstråk inför evenemang

endast tidsbegränsade lov kan ges. Stadsmiljöavdelningen ska godkänna förslaget. Karta över område där banérstråk tillåts finns bilaga 2, sist i detta skyltprogram.

Skyltar placerade innanför fönster > 0,2 kvm

Skyltar som är placerade innanför fönster men har ett budskap som riktar sig utåt är lovpliktiga om de är större än 0,2 kvm. Om sådana skyltar placeras i ögonhöjd ska de utföras genom-siktliga, med fristående text och logotyp, så att de inte skymmer verksamheten.

Skyltpyloner

Skyltar på stolpar med en egen bärande konstruktion kräver bygglov. De riktar sig ofta mot trafikanter och förknippas ofta med storskaliga miljöer, t ex bensinmackar, industriområden och affärscentra.

Takskyltar

Skyltar placerade ovanför takfot kräver lov, de prövas mycket restriktivt. De får inte påverka en byggnads siluett men kan placeras vid en bakomvarande byggnadsdel, t ex ett fläktrum. Denna typ av skylt förekommer endast på ett fåtal platser i Solna.

Uppställda fordon med reklamskyltar

Lov kan komma att krävas för reklamskyltar placerade på stadigvarande uppställda fordon om de bedöms ha stor omgivningspåverkan.

Volymbildande skyltar

Plogskyltar, skyltar som bildar en plogform, eller skyltar som integreras i skärmtak blir ofta dominerande i stadsrummet och skymmer annan skyltning. Lov krävs och de behandlas restriktivt.

Lovpliktig skyltpylon

Lovpliktiga fasadskyltar och takskylt enligt fastighetsägarens skyltprogram

UTFORMNING OCH PLACERING AV, AV STADEN, LOVBEFRIADE SKYLTA

Byggarbetsplatsskyltar och -vepor ≤15 kvm

Vid större byggprojekt för vilka bygglov har getts ingår i beslutet att skyltar och vepor, med en sammanlagd yta av högst 15 kvm, får sättas upp vid byggarbetsplatsen. Skyltningen, fristående eller monterade på t.ex. fasadställning, byggplank eller -bod, ska vara placerad inom berörd fastighet eller arbetsområde. Den får sitta uppe under hela byggperioden och ska tas bort när arbetena är färdigställda. Budskapet ska vara av samhällsintresse.

Lovfri byggarbetsplatsvepa

Foliering på fönster och glasade fasader

≤ 20%

Foliering på fasadglas som täcker högst 20 % av fönsteröppningens yta betraktas som en bygglovsfri skylt. Den kan utföras som fristående bokstäver/logotype eller placeras som bård i under-/överkant. Vid ombyggnation kan fastighetsägare/hyresgäst underbyggtiden täcka fönstren helt utan att bygglov krävs.

Gatupratare, affischer, annonser och anslag

På allmän plats, t.ex. gatumark, krävs inte lov för att ställa ut s.k. gatupratare eller sätta upp enstaka affischer, annonser och anslag. Men de lokala ordningsföreskrifterna ska följas och tillstånd krävs från polisen.

Nationsflaggor

Nationsflaggor kan sättas upp utan lov.

Reklam på jalousier ≤ 0,2 kvm

Reklam i begränsad omfattning (högst 0,2 kvm) på jalousier, t ex firmanamn, kräver inte lov (ej genomsiktliga, heltäckande jalousier, som placeras utanför skyltfönster, betraktas som fasadändring och bygglov krävs).

Reklam på parabolantenner ≤ 25%

Reklam i begränsad omfattning (högst 25 %) på parabolantenner kräver inte lov (bygglov krävs för parabolantenner med större diameter än 1,1 meter).

Reklamflaggor ≤ 1,5 kvm

För flaggor med en storlek på högst 1,5 kvm krävs inte lov, även om budskapet är kommersiellt.

Skyltar placerade innanför fönster ≤ 0,2 kvm

Skyltar som är placerade innanför fönster, men har ett budskap som riktar sig utåt, kräver inte lov om de inte är större än 0,2kvm.

Små skyltar ≤ 0,1 kvm

Små skyltar, inte större än 0,1 kvm, med namn eller företagsnamn, t.ex. ”Tandläkare”, placerade i omedelbar anslutning till entré eller porttelefon kräver inte lov. Sådana skyltar ska vara monterade på fasad i entréplan. De får inte täcka över karaktäristiska fasaddetaljer och ska vara anpassade till andra förekommande skyltar. Fastighetsägaren måste tillfrågas före montering.

Lovfri foliering på fönster

Lovfria gatupratare (polistillstånd krävs)

Lovfri skylt (mindre än 0,2 kvm)

SKYLTNING I OLIKA MILJÖER

Anläggningar för sport och evenemang

Skytning av varierande slag och med olika syften kan tillåtas i anslutning till arenor, sporthallar och andra anläggningar för sport och evenemang. Det kan t ex gälla vägledning av besökare och programtablåer med information om kommande evenemang. I lovprövningen ingår här att väga behovet av marknadsföring och information mot krav på trafiksäkerhet och eventuell störande påverkan på omgivningen.

Reklam för företag, varor och tjänster, så kallad sponsorreklam, kan tillåtas i direkt anslutning till följande anläggningar:

Friends Arena

Solnahallen

Skytteholms

idrottsplats

Sportanläggningarna vid Kolonnvägen i Norra

Frösunda Bergshamra idrottsplats

Bostadsområden

I områden med enbart bostäder får kommersiell skytning generellt sett inte förekomma. Om verksamhet bedrivs i ett bostadsområde kan skytning eventuellt tillåtas om den utförs mycket diskret och är väl anpassad både till byggnadens och områdets skala och karaktär. Sådana skyltar får endast placeras i omedelbar anslutning till verksamheten och inte mellan bostadsfönster. På en- och tvåbostadshus är fristående skyt vid infart/entré mer lämpligt än skyt på fasad.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och områden

En byggnad, eller ett område, som är av kulturhistoriskt värde får inte förvanskas. Skytning som medför att det kulturhistoriska värdet minskar tillåts inte. Här gäller stor återhållsamhet och kraven på anpassning till befintliga förhållanden är mycket höga.

Köpcentra och gallerior

För att samordna en rik flora av utvändigt skytning på köpcentra och liknande inglasade anläggningar bör lokala skyltprogram utarbetas (se Lokala skyltprogram, sid 10). Lovplikt gäller här för all utvändigt skytning. I normalfall föreligger inte lovplikt för skytning inne i anläggningarna. Vissa detaljplaner kan dock ha bestämmelser som medför lovplikt även för skytning inomhus.

Nationalstadsparken

Företag och institutioner som har sin verksamhet och lokaler i Nationalstadsparken, dvs. hela området öster om Uppsalavägen E4, kan ha behov av att annonsera sig genom olika slag av reklamskyltar. Från allmänhetens sida kan det även finnas behov av annan skytning, t ex vägvisning, information om sevärdheter eller skyltar med regler och förbud. Inför evenemang av olika slag kan det dessutom bli aktuellt att sätta upp tillfälliga affischer, skyltar, banderoller etc.

Inom Nationalstadsparken får dock åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. Här ställs mycket höga krav på skytning, den måste alltid vara sparsam och diskret och aldrig ges en dominerande karaktär. Kraven gäller för alla skyltar, även vepor och andra skyltar med tidsbegränsade lov.

Natur- och parkområden

I Solna, som har både tätbebyggd stad och stora natur- och parkområden, bör skyltning lokaliseras till lägen som redan tagits i anspråk och undvikas helt i natur- och parkområden. Det är mycket viktigt att värna om natur- och kulturlandskap. Landskapets siluett får inte brytas.

Skyltning i Ulriksdal och Igelbäcken, som är naturreservat, bedöms som olämpligt och kan endast ske undantagsvis. Om skyltning tillåts ska den ha anknytning till reservaten eller till någon verksamhet där. Reservatsföreskrifterna ska följas och det är Miljö- och hälsoskyddsnämnden som är tillståndsgivande myndighet.

Sammanhållna arbetsplatsområden

Vid infarter till arbetsplatsområden kan flera företag samordna skyltning och information på t ex pyloner och orienteringstavlor. Det kan se prydligt ut och underlätta för besökare att hitta i området.

Inom arbetsplatsområden ska skyltar placeras i direkt anslutning till verksamhet, antingen på byggnadens fasad eller fristående vid infarten till fastigheten. Om en byggnad rymmer flera olika verksamheter ska skyltningen samordnas så att ett tilltalande helhetsintryck ges. Varumärken får inte förekomma annat än i direkt anslutning till entré till företag. För att uppnå en sammanhållen skyltning kan fastighetsägaren upprätta ett lokalt skyltprogram.

Stadsmiljöer

I stadsmiljö är fasadskyltar monterade på traditionellt sätt, antingen längs fasad eller vinkelställda mot fasad, mest lämpliga. Även markiser, med eller utan text, kan vara lämpliga i stadsmiljö liksom avgränsade reklamfält, affischtavlor, där all tillfällig reklam kan samlas, vid butiker och kiosker.

För att skyltningen ska upplevas som tilltalande och meningsfull måste den vara anpassad till plats och miljö. En felaktig skyltning kan leda till att stadsbilden upplevs som ostrukturerad och skräpig vilket knappast gynnar näringslivet. För många skyltar medför en överretablering som är olämplig i stadsrummet och det ökar inte informationsvärdet.

I stadsmiljö ska skyltar företrädesvis placeras i gatuplan, i direkt anslutning till lokal där affärsverksamhet bedrivs. Skyltar ska anpassas till byggnaden med avseende på storlek och placering. Karaktäristiska fasaddetaljer får inte skymmas eller övertäckas. Lysande skyltar får inte ha ljusstyrka som upplevs störande för boende och de får inte placeras nära bostadsfönster. Med rätt utformning behöver skyltar i stadsmiljö inte vara stora för att fånga uppmärksamheten.

Trafikmiljöer

I trafikmiljö, där skyltar ibland behövs för vägledning och information, får säkerheten inte åsidosättas. Utformade och placerade på lämpligt sätt kan skyltar underlätta för trafikanter.

Skyltning i trafikmiljö ska vara återhållsam. I komplicerade trafikmiljöer får endast reklam med korta, enkla och snabba budskap förekomma. Skyltningen får inte vara utformad så att den kan förväxlas med, eller skymma sikten för, vägmärken och trafiksignaler. Den får inte vara störande, distraherande, bländande eller vara placerade så att den utgör fara vid eventuell påkörning. Skyltar får inte sättas på bullerplank längs trafikleder eller på broar och broräcken över vattendrag, gator och trafikleder.

Skyltar med rörligt budskap eller bildväxlande skyltar behandlas mycket restriktivt. Beträffande bensinstationer och andra trafikserviceanläggningar i anslutning till trafikmiljöer ställs stora krav på tydlighet och trafiksäkerhet men även lämplighet med avseende på närliggande bostadsområden.

BYGGLOVSBEFRIADE SKYLTAR ENLIGT PLAN- OCH BYGGFÖRORDNINGEN

I plan- och byggförordningen (PBF) räknas ett antal skylttyper upp som bygglovsbefriade. Denna typ av bygglovsbefrielse gäller dock inte inom eller i anslutning till områden som är särskilt värdefulla. Den gäller inte heller för skyltar som placeras på byggnader som är särskilt värdefulla eller belägna i anslutning till särskilt värdefulla byggnader. En beskrivning av vilka områden som inte omfattas av bygglovsbefrielse finns i **Bilaga 7**. Tänk dock på att beskrivningen inte är heltäckande och att enskilda byggnader kan vara särskilt värdefulla även fast de inte finns med i bilagan.

Även om en skylt är bygglovsbefriad måste kraven i Plan- och bygglagen uppfyllas avseende hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen, intresset av en god helhetsverkan och god trafikmiljö. Den ska vara lämplig för sitt ändamål, ha en god form-, färg- och materialverkan. Den ska också utformas och placeras med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och ta till vara dess tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Om en skylt inte uppfyller kraven i PBL ska byggnadsnämnden ingripa med tillsyn.

Bygglovsbefrielsen enligt PBF avser:

- en (1 st) skylt vars area är högst 1,0 kvadratmeter
- en (1 st) skylt för ett tillfälligt evenemang, om skylten är uppsatt under högst fyra veckor
- en (1 st) orienteringstavla vars area är högst 2,0 kvadratmeter
- en (1 st) skylt inomhus
- en (1 st) nationsflagga, flagga med kommunvapen eller liknande
- ett (1 st) vägmärke, en tilläggstavla eller annan anordning för anvisning av trafik enligt vägmärkesförordningen
- valreklam i samband med val till riksdagen, landstingsfullmäktige,
- kommunfullmäktige Europaparlamentet eller Sametinget, eller i samband
- med folkomröstning

Bygglovsbefrielsen gäller inte för skylt på byggnad eller inom område som är särskilt värdefullt. Bygglovsbefrielsen gäller inte heller skylt placerad i anslutning till byggnad eller område som är särskilt värdefullt, se ovan.

BILAGA 1

krävs det lov?	ja	nej	endast tids- begränsat lov
Affischtavla med flera affischer vid t ex butik	x		
Ballong med reklam, förankrad	x		x
Banérstråk	x		x
Byggarbetsplatsskylt/ -vepa ≤ 15 kvm		x	
Byggarbetsplatsskylt/ -vepa > 15 kvm	x		x
Byggprojektskylt/ -vepa	x		x
Fasadskylt ≤ 0,1 kvm		x	
Fasadskylt > 0,1 kvm *	x		
Flaggborg, fler än tre reklamflaggor	x		
Flaggskylt *	x		
Flyttning av skylt	x		
Foliering på fönster < 20 % *		x	
Foliering på fönster ≥ 20 % *	x		
Gatupratare		x	
Kampanjvepa/ -banderoll	x		x
Ljusnordning	x		
Lysande reklamtavla, fast eller rörligt budskap	x		
Målad reklam på t ex plank eller vägg *	x		
Nationsflagga, flagga med kommunvapen el. liknande (1 st)		x	
Orienteringsskylt i t ex arbetsplatsområde *	x		
Orienteringstavla ≤ 2,0 kvm (1 st) *	x		
Reklamflagga ≤ 1,5 kvm		x	
Reklamflagga > 1,5 kvm	x		
Reklam på fällbar markis ≤ 0,2 kvm		x	
Reklam på fällbar markis > 0,2 kvm *	x		
Reklam på jalousi ≤ 0,2 kvm		x	
Reklam på jalousi > 0,2 kvm *	x		
Reklam på parabolantenn ≤ 0,25 %		x	
Reklam på parabolantenn > 0,25 % *	x		
Skylt ≤ 1,0 kvm (1 st) *	x		
Skylt för tillfälligt evenemang, högst 4 veckor (1 st)		x	
Skylt inomhus (1 st)		x	
Skylt innanför fönster ≤ 0,2 kvm		x	
Skylt innanför fönster > 0,2 kvm *	x		
Skyltpylon	x		
Takskylt	x		
Uppställning (stadigvarande) av fordon med reklam	x		x
Valreklam		x	
Vägmärke för anvisning av trafik enl. vägmärkesförordn. (1 st)		x	
Väsentlig ändring av skylt	x		

* Förutsättningar för bygglovsbefrielse enligt Plan- och byggförordningen, se sid 15 samt bilaga 6 och 7.

BILAGA 2

Karta över område där banérstråk tillåts

BILAGA 3

Fördjupad översiktsplan för nationalstadsparken

Antagen av kommunfullmäktige den 27 oktober 2008

Skyltar och belysning

Företag och institutioner som har sin verksamhet och lokaler i Nationalstadsparken har behov av att annonsera sig genom olika slag av reklamskyltar. Från allmänhetens sida finns även behov av annan skyltning. Det kan gälla vägvisning, information om sevärdheter eller skyltar med regler och förbud. För evenemang av olika slag förekommer dessutom tillfälliga affischer, skyltar, banderoller etc.

Riktlinjer

Inom Nationalstadsparkens natur- och parkmiljöer måste all skyltning vara sparsam och diskret. Reklam och informationstavlor får aldrig ges en dominerande karaktär. Ljusreklam bör endast tillåtas om ljusintensiteten är måttlig och skyltarnas storlek måttlig. Skyltar för reklam och annan information i eller intill Nationalstadsparken får inte utformas och placeras så att de stör upplevelsen av Nationalstadsparkens natur- och kulturvärden. Väg och parkbelysning ska utformas med omsorg genom väl avskärmade armaturer och anpassad höjd. Särskilda krav måste ställas på utformning och placering av reklamskyltar liksom på annan skyltning med hänsyn till den störande inverkan de kan få på Nationalstadsparkens värden. Även skyltningen med vägmärken för trafikregler och vägvisning bör utföras så att den blir ett prydligt och inte dominerande inslag. Frågor som kan diskuteras och avvägas gäller i vissa fall behovet av utmärkning med vägmärken, antalet skyltar, deras storlek, placering och sättet att kombinera flera skyltar och andra anordningar. Länsstyrelsen har ett uppdrag att se över skyltningen inom Nationalstadsparken. Det övergripande syftet är att underlätta och berika besökarnas vistelse i parken.

BILAGA 4

Information från trafikverket

Text och illustrationer är hämtade från:

<http://www.trafikverket.se/Privat/Vagar-och-jarnvagar/Reklam-intill-allman-vag/>

<http://www.trafikverket.se/Privat/Vagar-och-jarnvagar/Reklam-intill-allman-vag/Mer-information-om-reklam-intill-allman-vag/>

Reklam intill allmän väg

Det finns många företag som vill sätta upp reklam intill de allmänna vägarna. Ju fler som åker på vägen, desto fler kan företagen nå med sina reklambudskap.

Tillstånd krävs

Den som vill sätta upp reklamskyltar inom vägområdet till en allmän väg måste ansöka om tillstånd av väghållningsmyndigheten. Om reklamen ska stå utanför vägområdet är det kommunen eller länsstyrelsen som ger bygglov eller tillstånd. I de fallen lämnar Trafikverket synpunkter inför deras beslut.

Helst inte inom vägområdet

Trafikverkets grundinställning är att reklam inte ska tillåtas inom vägområdet. Undantag kan göras på rastplatser och för allmän information som valaffischer och utmärkning av vattenskyddsområde.

I övrigt är det platsen och reklamens utformning som Trafikverket grundar sin bedömning på. Det är bara reklamens inverkan på trafiksäkerheten som påverkar Trafikverkets inställning.

Mer information om reklam intill allmän väg

Reklamtavlor sätts upp för att de ska synas och läsas av så många som möjligt. Reklamskyltar intill vägar påverkar därför trafikanterna.

Elektronisk bildväxlande reklam distraherar

Elektronisk bildväxlande reklam intill en väg kan vara trafikfarlig. Bildväxlingar och rörliga bilder intill en väg kan distrahera bilförare så mycket att de riskerar att orsaka en olycka. Bildväxlande skyltar bör därför undvikas intill vägar. Inom forskarvärlden är man överens om att en visuell distraktion som varar i två sekunder medför ökad risk för olycka. Allt ljus och alla rörelser i synfältets periferi drar våra blickar till sig.

Skyltar som drar fordonsförarens blick till sig medför att föraren distraheras från den primära uppgiften - att köra bil. Om denna blick varar i två sekunder eller längre är risken för olycka högre. På högt trafikerade vägar är det vanligt med kortare tidsavstånd till framförvarande fordon än två sekunder. Risken för olycka är därför påtaglig om fordonsförare håller blicken vid sidan av vägen för lång tid.

Rätt utformad reklam kan fungera i vissa miljöer

I mindre komplicerade trafikmiljöer kan reklam tillåtas, till exempel vid långa raksträckor där det inte finns annat som förarna måste hinna uppfatta. Om reklambudskapet är fast, kort och enkelt, kan det uppfattas snabbt och förarna har gott om tid på sig att läsa det. De kan därför ta hänsyn till trafiksituationen.

Trafikmiljöer som redan är komplexa och som ställer höga krav på förarna ska inte kompliceras ytterligare med onödig information. Exempel på sådana miljöer är korsningar, trafikplatser eller strax före tunnlar. Reklam får inte heller sitta så att den skymmer sikten eller kan blanda förarna.

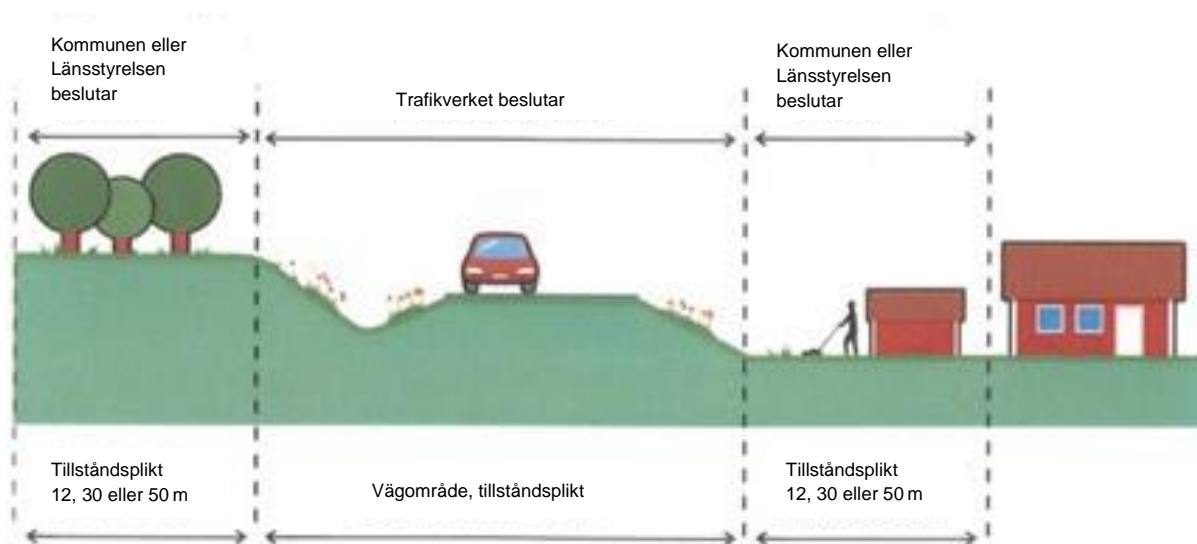
Det är viktigt att reklam intill vägar har så kort text som möjligt. Telefonnummer och webbadresser bör helst undvikas. Man ska ha tittat färdigt på mindre än en sekund.

Alla har inte samma förmåga att fokusera

Vi människor har en förmåga att selektera, det vill säga att välja vad vi ska fokusera på. Alla fordonsförare kan inte selektera lika bra, exempelvis klarar yngre förare det sämre, eftersom denna förmåga är fullt utvecklad först i vuxen ålder.

Ingen reklam utan tillstånd

Det krävs någon form av tillstånd för att få sätta upp reklamanordningar intill en allmän väg. Inom vägområdet är det väghållningsmyndigheten som beslutar (Trafikverkets region för en statlig väg). Utanför vägområdet är det länsstyrelsen som beslutar, utom i de fall det är detaljplanlagt område. Då är det kommunen som beslutar om bygglov.

Trafikverket måste kunna underhålla och sköta vägområdet, utan att föremål som ägs av andra ska hindra eller försvåra.

Om reklam sätts upp inom vägområdet utan tillstånd har Trafikverket rätt att ta bort den. Trafikverket förvarar reklamskylden i minst tre månader, och ägaren kan hämta ut den. Om reklamanordningen kan betraktas som skräp utan värde kastas den.

BILAGA 5

Information från Länsstyrelsen

Text och illustration är hämtade från:

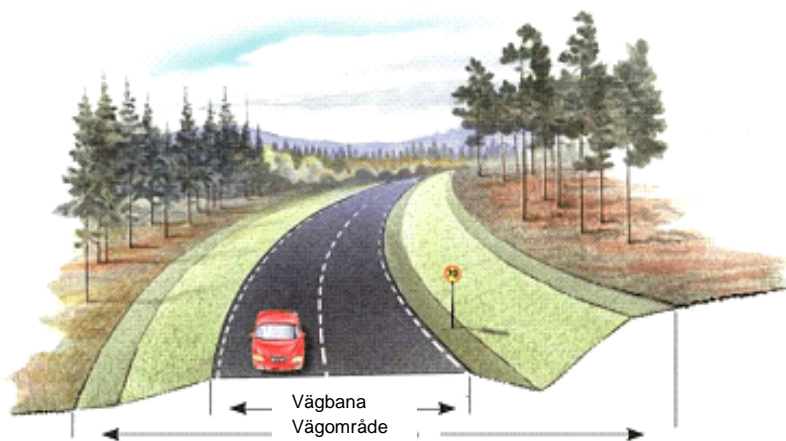
<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/foretag/mark-och-bebyggelse/trafik-och-vag/reklamskyltar-utmed-vag.html>

Reklamskyltar utmed vägar

Om du vill sätta upp en reklam- eller informationsskylt utmed en allmän väg kan det krävas tillstånd från Länsstyrelsen, Trafikverket eller kommunen. Därutöver krävs tillstånd från markägaren.

När krävs tillstånd från Trafikverket?

Alla vägar består av en vägbanan och ett vägområde. Vägområdet varierar men brukar sträcka sig mellan 5-10 m från vägbanan. Om du önskar sätta upp en reklam- eller vägvisningsskylt **inom vägområdet** ska du kontakta Trafikverket.

När krävs tillstånd från kommunen?

Om du önskar sätta upp en skylt inom detaljplanelagt område krävs bygglov. En sådan ansökan görs hos kommunens byggkontor.

När krävs tillstånd av Länsstyrelsen?

Om du vill sätta upp en skylt **inom 50 meter från vägområdet** krävs alltid tillstånd enligt 46 § väglagen. Länsstyrelsen prövar om skylten kan komma att påverka trafiksäkerheten negativt. Detta görs efter samråd med Trafikverket och polismyndigheten. Dessutom görs en prövning enligt lagen med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning (LGS) om skylten inte enbart ska monteras tillfälligt. En prövning enligt LGS sker av alla ”tavlor, skyltar, inskrifter eller därmed jämförliga anordningar för reklam, propaganda eller liknande ändamål”. Prövningen sker utifrån en bedömning om skylten kan komma att inverka menligt på landskapsbilden.

Om du vill sätta upp en skylt **mer än 50 meter från vägområdet** krävs endast tillstånd enligt LGS. Även denna ansökan prövas av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ska ta ut en ansökningsavgift för sin handläggning enligt följande:

- Prövning enligt väglagen - 700 kronor
- Prövning enligt LGS - 3 700 kronor
- Prövning enligt båda lagarna - 4 400 kronor

När ansökan har mottagits skickar vi ut betalningsinformation. Observera att ärendet inte handläggs innan betalningen inkommit.

Vad ska en ansökan innehålla?

En ansökan ska innehålla en redogörelse för varför skylten önskas (vilket syfte). Därutöver ska en ritning av skylten lämnas där det framgår skyltens mått (höjd, bredd, djup, höjd från marken etc.), samt utformning (text, typsnitt och storlek på texten, eventuella bilder etc.) Slutligen ska ansökan innehålla en karta där skyltens önskade placering finns markerad. Av materialet ska framgå hur långt från vägen skylten önskas placeras.

Några exempel:

- En kommun vill sätta upp en ”Välkommen till kommunen-skylt” vid en av infartslederna. Skylten ska placeras cirka 20 meter från vägen. Om det inte är inom detaljplanelagt område lämnas ansökan till Länsstyrelsen. Ansökningsavgiften är 4 400 kr eftersom prövningen måste göras enligt både väglagen och LGS.
- En förening ska anordna ett evenemang under en vecka och vill sätta upp ett informationsplakat intill en väg. Plakatet ska ställas cirka 40 meter från vägen. Eftersom det rör sig om en tillfällig anordning som inte ska finnas ”varaktigt uppsatt” krävs inget tillstånd enligt LGS. Däremot krävs tillstånd enligt väglagen eftersom det sker inom 50 meter från vägområdet. Ansökan lämnas till Länsstyrelsen tillsammans med ansökningsavgift; 700 kr.
- En näringsidkare vill sätta upp en reklamskylt på en åker ca 70 meter från vägen. Eftersom det är mer än 50 meter från vägområdet krävs inget tillstånd enligt väglagen. Däremot krävs tillstånd enligt LGS. Ansökan lämnas till Länsstyrelsen tillsammans med ansökningsavgift; 3 700 kronor.
- En familj ska anordna loppis under sommaren och vill ställa ut en liten skylt bredvid vägen. Eftersom skylten står inom vägområdet krävs tillstånd från Trafikverket.

Kontakta oss

Enheten för ekonomijuridiska frågor

rattsavdelningen.stockholm@lansstyrelsen.se

08-785 40 00

BILAGA 6

Utdrag ur lagtexter och förordningar

Kompletta lagtexter finns på www.riksdagen.se.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (2010:900), de lagparagrafer som vanligen tillämpas

2 kap. Allmänna och enskilda intressen

6 § Vid planläggning och i ärenden om bygglov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,
2. skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,
3. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,
4. behovet av hushållning med energi och vatten och av goda klimat- och hygienförhållanden,
5. möjligheterna att hantera avfall,
6. trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö,
7. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området, och
8. behovet av framtida förändringar och kompletteringar.

Första stycket gäller också i fråga om skyltar och ljusanordningar.

Vid planläggning och i andra ärenden enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

8 kap. Krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser

Byggnadsverks utformning

1 § En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål,
2. ha en god form-, färg- och materialverkan, och
3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Förbud mot förvanskning

13 § En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Första stycket ska tillämpas också på

1. anläggningar som är bygglovspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,
2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,
3. allmänna platser, och
4. bebyggelseområden.

Underhåll och varsamhet

17 § Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

9 kap. Bygglov, rivningslov och marklov m.m.

Handläggningen av ärenden om lov och förhandsbesked

22 § Om ansökningen är ofullständig, får byggnadsnämnden förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att ansökan kan komma att avvisas eller att ärendet kan komma att avgöras i befintligt skick om föreläggandet inte följs.

25 § Om ansökningen avser en åtgärd som innebär en avvikelse från en detaljplan eller områdesbestämmelser eller ska utföras i ett område som inte omfattas av en detaljplan eller områdesbestämmelser och åtgärden inte är en sådan åtgärd som avses i 31 a § 1, ska byggnadsnämnden underrätta de som avses i 5 kap. 11 § första stycket 2 och 3 om ansökningen och ge dem tillfälle att yttra sig.

Om ett stort antal personer ska underrättas, får nämnden tillämpa 5 kap. 35 § första stycket 2. Underrättelse enligt första stycket behöver inte ske om det är uppenbart att lov inte kan ges.
Lag (2011:335).

26 § Om det inte är uppenbart onödigt, får en fråga om lov eller förhandsbesked inte avgöras utan att sökanden och fastighetsägaren har underrättats om vad andra har tillfört ärendet och fått tillfälle att yttra sig över det.

Förutsättningar för bygglov

30 § Bygglov ska ges för en åtgärd inom ett område med detaljplan, om

1. den fastighet och det byggnadsverk som åtgärden avser
 - a) överensstämmer med detaljplanen, eller
 - b) avviker från detaljplanen men avvikelsen har godtagits vid en tidigare bygglovsprövning enligt denna lag eller äldre bestämmelser eller vid en fastighetsbildning enligt 3 kap. 2 § första stycket andra meningen fastighetsbildningslagen (1970:988),
2. åtgärden inte strider mot detaljplanen,
3. åtgärden inte måste avvakta att genomförandetiden för detaljplanen börjar löpa, och
4. åtgärden uppfyller de krav som följer av 2 kap. 6 § första stycket 1 och 5, 6 § tredje stycket, 8 och 9 §§ och 8 kap. 1–3, 6, 7, 9–13, 17 och 18 §§.

Om åtgärden är en sådan ändring av en byggnad som avses i 2 § första stycket 3 b eller c, ska bygglov ges även om fastigheten eller byggnaden inte uppfyller kraven i första stycket 1.
Lag (2011:335).

31 b § Trots 30 § första stycket 2, 31 § 1 och 31 a § 2 får bygglov ges för en åtgärd som avviker från en detaljplan eller områdesbestämmelser, om avvikelsen är liten och förenlig med detaljplanens eller områdesbestämmelsernas syfte.

Om avvikande åtgärder tidigare har godtagits enligt första stycket eller 30 § första stycket 1 b, ska en samlad bedömning göras av den avvikande åtgärd som söks och de som tidigare har godtagits.
Lag (2011:335).

Tidsbegränsade bygglov

33 § För en åtgärd som uppfyller något eller några men inte alla förutsättningar enligt 30–32 §§ får ett tidsbegränsat bygglov ges, om sökanden begär det och åtgärden avses att pågå under en begränsad tid. Ett sådant lov ska ges, om åtgärden har stöd i en detaljplanebestämmelse om tillfällig användning av byggnad eller mark.

Ett tidsbegränsat bygglov får ges för högst fem år. Tiden kan på sökandens begäran förlängas med högst fem år i taget. Den sammanlagda tiden får överstiga tio år endast om lovet ska användas för ett ändamål som avses i 9 §.

10 kap. Genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder

Byggnadsnämndens startbesked

23 § Byggnadsnämnden ska med ett startbesked godkänna att en åtgärd som avses i 3 § får påbörjas, om

1. åtgärden kan antas komma att uppfylla de krav som gäller enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,
2. ett bevis om att det finns en byggfelsförsäkring eller ett färdigställandeskydd som avses i 16 § har visats upp för nämnden, om det krävs en sådan försäkring eller ett sådant skydd,
3. ett bevis om besked om skyddsrum har visats upp för nämnden, om det krävs ett sådant besked enligt 3 kap. 4 § lagen (2006:545) om skyddsrum, och
4. en redovisning av alternativa energiförsörjningssystem har visats upp för nämnden, om en sådan redovisning krävs enligt 23 § lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader.

24 § I startbeskedet ska byggnadsnämnden

1. fastställa den kontrollplan som ska gälla för åtgärderna enligt byggherrens förslag och det som kommit fram i det tekniska samrådet eller annars i handläggningen av ärendet, med uppgift om vem eller vilka som är sakkunniga eller kontrollansvariga,
2. bestämma villkor för att få påbörja åtgärderna, om sådana villkor behövs,
3. bestämma villkor och ungefärlig tidpunkt för utstakning, om utstakning behövs,
4. bestämma vilka handlingar som ska lämnas till nämnden inför beslut om slutbesked, och
5. ge upplysningar om krav enligt annan lagstiftning, i den mån sådana upplysningar behövs.

25 § Ett startbesked för lovpliktiga åtgärder upphör att gälla den dag då beslutet om lov upphör att gälla. Ett startbesked för anmälningspliktiga åtgärder upphör att gälla två år efter att startbeskedet gavs. Om arbetena då har påbörjats men inte avslutats och ett nytt tekniskt samråd behövs, ska byggnadsnämnden kalla till ett nytt sammanträde för tekniskt samråd. Om det finns förutsättningar för slutsamråd enligt 30 § får byggnadsnämnden i stället kalla till slutsamråd.

Det som sägs om slutsamråd i andra stycket gäller även när startbesked enligt första stycket upphör att gälla.

Byggnadsnämndens slutbesked

34 § Byggnadsnämnden ska med ett slutbesked godkänna att en eller flera åtgärder som avses i 3 § ska anses slutförda och, i fråga om byggåtgärder, att byggnadsverket får tas i bruk, om

1. byggherren har visat att alla krav som gäller för åtgärderna enligt lovet, kontrollplanen, startbeskedet eller beslut om kompletterande villkor är uppfyllda, och
2. nämnden inte har funnit skäl att ingripa enligt 11 kap.

11 kap. Tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder

Lovförelägganden

17 § Om en åtgärd som kräver bygglov, rivningslov eller marklov har vidtagits utan lov, ska byggnadsnämnden i ett föreläggande ge fastighetens eller byggnadsverkets ägare tillfälle att inom en viss tid ansöka om lov, om det är sannolikt att lov kan ges för åtgärden (lovföreläggande).

Åtgärdsförelägganden

19 § Om en byggherre, ägare, nyttjanderättshavare, väghållare, kontrollansvarig, sakkunnig eller

huvudman för en allmän plats låter bli att vidta en åtgärd och därigenom bryter mot en skyldighet enligt denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förelägga denne att inom en viss tid vidta åtgärden (åtgärdsföreläggande).

Rättelseförelägganden

20 § Om det på en fastighet eller i fråga om ett byggnadsverk har vidtagits en åtgärd i strid mot denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förelägga den som äger fastigheten eller byggnadsverket att vidta rättelse inom en viss tid (rättelseföreläggande).

Byggnadsnämnden får inte besluta om ett föreläggande om det har förflutit mer än tio år från överträdelsen. Den tioårsgräns som anges i andra stycket gäller inte om överträdelsen är att någon olovligen har tagit i anspråk eller inrett en bostadslägenhet för ett väsentligen annat ändamål än bostadsändamål. *Lag (2011:335)*.

Byggsanktionsavgifter

51 § Om någon bryter mot en bestämmelse i 8–10 kap. eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av någon av bestämmelserna i 16 kap. 2–10 §§ eller mot en bestämmelse i en EU-förordning om krav på byggnadsverk eller byggprodukter, ska tillsynsmyndigheten ta ut en särskild avgift (byggsanktionsavgift) enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 12 §.

57 § En byggsanktionsavgift ska tas ut av

1. den som när överträdelsen begicks var ägare till den fastighet eller det byggnadsverk som överträdelsen avser,
2. den som begick överträdelsen, eller
3. den som har fått en fördel av överträdelsen.

PLAN- OCH BYGGFÖRORDNINGEN (2017:102)

6 kap. Lov och anmälan m.m.

Bygglov för skyltar och ljusanordningar

3 § I områden som omfattas av en detaljplan krävs det bygglov för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra skyltar eller ljusanordningar. Trots första stycket krävs det inte bygglov för

1. en skylt vars area är högst 1,0 kvadratmeter,
2. en skylt för ett tillfälligt evenemang, om skylten är uppsatt under högst fyra veckor,
3. en orienteringstavla vars area är högst 2,0 kvadratmeter,
4. en skylt inomhus,
5. valreklam i samband med val till riksdagen, landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige, Europaparlamentet eller Sametinget, eller i samband med folkomröstning,
6. en nationsflagga, flagga med kommunvapen eller liknande,
7. ett vägmärke, en tilläggstavla eller annan anordning för anvisning av trafik enligt vägmärkesförordningen (2007:90), och
8. ett sjövägmärke eller en säkerhetsanordning för sjöfarten enligt sjötrafikförordningen (1986:300).

Andra stycket 1 och 3 gäller inte om skylten eller orienteringstavlan placeras på eller i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900). Förordning (2017:102).

4 § Bestämmelserna i 9 kap. 7 § första stycket 1 och tredje stycket plan- och bygglagen (2010:900) om att kommunen får besluta om undantag från krav på bygglov gäller även för skyltar och

ljusanordningar. Förordning (2017:102).

4 a § Utöver det som följer av 3 och 3 a §§ krävs det bygglov i den utsträckning som framgår av

1. det som kommunen i en detaljplan inom ett område som utgör en värdefull miljö har bestämt för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra
 - a) en sådan skylt som avses i 3 § andra stycket 1-4, eller
 - b) en annan ljusanordning än en sådan anordning som avses i 3 a § 1,
2. det som kommunen i områdesbestämmelser inom ett område som utgör en värdefull miljö har bestämt för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra
 - a) en skylt, dock inte en sådan skylt som avses i 3 § andra stycket 5-8, eller
 - b) en ljusanordning, eller
3. det som kommunen i en detaljplan eller områdesbestämmelser har bestämt för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en ljusanordning som ligger i närheten av en befintlig eller planerad anläggning för totalförsvaret, statlig flygplats, annan flygplats för allmänt bruk, kärnreaktor, annan kärnenergianläggning eller annan anläggning som kräver ett skydds- eller säkerhetsområde. Förordning (2017:102).

Även om en skylt är bygglovsbefriad måste kraven i Plan- och bygglagen uppfyllas:

8 kap.1 § En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål,
2. ha en god form-, färg- och materialverkan

8 kap. 17 § Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden

2 kap 6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,
2. skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,
6. trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö,

9 kap Byggsanktionsavgifter

Skyltar och ljusanordningar

14 § Byggsanktionsavgiften för att trots förbudet i 10 kap. 3 § plan- och bygglagen (2010:900) påbörja en sådan åtgärd i fråga om en skylt eller en ljusanordning som kräver lov enligt 6 kap. 3, 3 a eller 4 a § innan byggnadsnämnden har gett ett startbesked är

1. för en skylt, 0,1 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,025 prisbasbelopp per kvadratmeter av skyltens area, och
2. för en ljusanordning, 0,0625 prisbasbelopp.

Förordning (2017:422).

VÄGLAG (1971:948)

Allmänna bestämmelser

46 § Inom ett avstånd av 50 meter från ett vägområde får inte utan länsstyrelsens tillstånd skyltar

eller därmed jämförliga anordningar för reklam, propaganda eller liknande ändamål finnas uppsatta utomhus.

I samband med tillstånd får länsstyrelsen meddela de föreskrifter som behövs med hänsyn till trafiksäkerheten.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte

1. inom områden med detaljplan eller
2. för sådana anordningar som är uppsatta på byggnader för upplysning om affärsrörelse eller annan verksamhet på stället eller
3. för anslagstavlor för meddelanden som rör kommunala angelägenheter, föreningsammansåtråden, auktioner eller dylikt,
4. åtgårder för vilka bygglov kråvs. *Lag (1991:605)*

LAG (1998:814) MED SÅRSKILDA BESTÅMMELSER OM GATURENHÅLLNING OCH SKYLTNING

Skyltar m.m.

5§ Skyltar varigenom allmånheten avvisas från ett visst område, som är av betydelse för friluftslivet, får inte finnas uppsatta utan tillstånd av kommunal myndighet. Tillstånd behövs dock inte om det är uppenbart att allmånheten inte får fårdas fritt inom området eller att skylten är behörlig av något annat skål.

6§ Tavla, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning för reklam, propaganda eller liknande ändamål får inte finnas varaktigt uppsatt utomhus utan tillstånd av regeringen eller statlig eller kommunal myndighet som regeringen beståmmer.

7§ Vad som sägs i 6 § gäller inte anordning som informerar om affårsrörelse eller annan verksamhet på platsen eller anslagstavla för meddelanden om kommunala angelågenheter, föreningsammansåtråden, auktioner eller liknande. Den som vill sätta upp en sådan anordning eller anslagstavla får dock söka tillstånd till det hos den myndighet som avses i 6§.

8§ En sådan anordning eller anslagstavla som avses i 7 § får inte finnas uppsatt om den är uppenbart vanprydande.

9§ Affisch eller annan tillfållig anordning utomhus för reklam, propaganda eller liknande ändamål skall i andra fall ån som avses i 7 § tas bort av den som ansvarar för anordningen inom fyra veckor efter uppsåttandet, om inte den myndighet som avses i 6 § har medgett annat.

10§ Beståmmelserna i 6-9 §§ gäller inte anordningar inom vågområde eller för vilka bygglov kråvs eller har låmnats.

Beståmmelserna gäller inte heller sådana åtgårder avseende skyltar och ljusanordningar som inte kråver bygglov efter beslut enligt 9 kap. 7 § första stycket plan- och bygglagen (2010:900). Lag (2010:916).

ORDNINGSLAG (1993:1617)

3 kap. Allmån ordning och säkerhet

Anvåndningen av offentlig plats

1 § En offentlig plats inom detaljplanelagt område får inte utan tillstånd av Polismyndigheten

användas på ett sätt som inte stämmer överens med det ändamål som platsen har upplåtits för eller som inte är allmänt vedertaget. Tillstånd behövs dock inte, om platsen tas i anspråk endast tillfälligt och i obetydlig omfattning och utan att inkräkta på någon annans tillstånd.

I fråga om allmänna vägar gäller kravet på Polismyndighetens tillstånd endast sådana åtgärder som inte är reglerade i väglagen (1971:948). *Lag (2014:590)*.

2 § Polismyndigheten skall inhämta yttrande från kommunen innan tillstånd ges för att ta i anspråk en offentlig plats. Om kommunen avstyrker ansökan, får tillstånd inte meddelas. Om kommunen för tillstyrkan uppställer villkor enligt 15 §, får tillstånd meddelas endast om det förenas med dessa villkor.

Kommunen skall inte höras i tillståndsärendet, om detta avser

1. mark som förvaltas av någon annan än kommunen, eller
2. annan kvartersmark än som avses i 1 kap. 2 § första stycket 3, om den är avsedd att tas i anspråk enligt nyttjanderättsavtal med kommunen.

Åtgärder till skydd för personer och egendom

3 § Brister på byggnader, ställningar, skyltar och liknande anordningar som medför risk för skada på personer eller egendom på offentlig plats, skall avhjälpas utan oskäligt dröjsmål.

Snö och is som kan rasa ned och skada personer eller egendom på offentlig plats skall utan oskäligt dröjsmål avlägsnas från tak, rännor och liknande anordningar. Detta skall ske på ett sådant sätt att det inte därigenom uppkommer risk för att personer eller egendom kommer att skadas.

Ansvaret för att åtgärderna i första och andra styckena vidtas vilar på ägaren eller den som till följd av nyttjanderättsavtal eller på någon annan grund är i ägarens ställe.

SOLNA STADS LOKALA ORDNINGSFÖRESKRIFTER

beslutade av kommunfullmäktige den 25 maj 1998 (§100), reviderad den 24 april 2017

Markiser, flaggor och skyltar

§ 9 Markiser, flaggor, skyltar och växtlighet får inte sättas upp så att de skjuter ut över en gångbana på lägre höjd än 2,50 meter, över en cykelbana på lägre höjd än 3,20 meter eller över en körbana på lägre höjd än 4,70 meter. Skyltar får inte heller placeras på gångbana på sätt som i övrigt försvårar framkomligheten för rörelsehindrade, synskadade och andra. Skyltar, banderoller eller liknande får inte placeras så att de vetter mot offentlig plats där de kan utgöra en fara för trafik, gående eller på annat sätt ur allmän synpunkt utgör en fara för ordning och säkerhet.

Affischering

§ 10 Affischer, annonser eller liknande anslag får inte utan tillstånd av polismyndigheten sättas upp på sådana husväggar, staket, stolpar eller liknande som vetter mot offentlig plats och därmed utgör en fara för ordning och säkerhet. Tillstånd behövs inte för att sätta upp anslag på tavlor, pelare eller andra liknande anordningar som är avsedda för detta ändamål. Inte heller krävs

tillstånd för näringsidkare att sätta upp annonser och andra tillkännagivanden som avser näringsidkarens rörelse på byggnad där rörelsen finns.

MILJÖBALK (1998:808)

7 kap. Skydd av områden

Strandskyddsområde

13 § Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag.

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Lag (2009:532).

14 § Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas. Lag (2009:532).

15 § Inom ett strandskyddsområde får inte

1. nya byggnader uppföras,
2. byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt,
3. grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i 1 och 2, eller
4. åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Lag (2009:532).

16 § Förbuden i 15 § gäller inte

1. byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för jordbruket, fisket, skogsbruket eller renkötseln och de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,
2. verksamheter eller åtgärder som har tillåtits av regeringen enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § eller som omfattas av ett tillstånd enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. byggande av allmän väg eller järnväg enligt en fastställd vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en fastställd järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Lag (2012:441).

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att förbuden i 15 § inte ska gälla kompletteringsåtgärder till en huvudbyggnad som vidtas

1. inom 15 meter från huvudbyggnaden men inte närmare strandlinjen än 25 meter, och
2. inom en tomtplats som har angetts i ett beslut om dispens. Lag (2009:532).

18 b § Kommunen får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 15 §, om det finns särskilda skäl och dispensen avser något annat än det som anges i 18 a § 1 och 2. Lag (2009:532).

18 c § Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från

- området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
 4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
 5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
 6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

18 h § En dispens från strandskyddet upphör att gälla om den åtgärd som dispensen avser inte har påbörjats inom två år eller inte har avslutats inom fem år från den dag då dispensbeslutet vann laga kraft. Lag (2009:532)

BILAGA 7

Inom dessa områden gäller inte bygglovsbefrielse:

- Riksintressena för kulturmiljövården: Karlberg, Solna kyrkby- och radhusbebyggelse, Ulriksdal, Hagaparken
- Nationalstadsparken
- Områden utpekade som sammanhängande kulturhistoriskt värdefulla miljöer i översiktsplanen: Huvudsta slott, gård och allé. Solna kyrkby- och radhusbebyggelse. 1950-tals bebyggelse i Råsunda. Råsunda villastad. Villabebyggelse i Norra Råsunda. Råsta egnahem. Alnäs och Stocksundstorp.

Bygglovsbefrielse gäller inte heller följande byggnader:

- Byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla i översiktsplanen.
- Byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla i Solnas kulturminnesvårdsprogram.
- Byggnader som är inventerade och inrapporterade till Riksantikvarieämbetets byggnadsregister som särskilt värdefulla.
- Byggnader inom detaljplan med varsamhets /q-bestämmelser bland annat områdena kring Sjövägen, Bergshamra by, Stocksundstorp med flera.

Vid tveksamhet om din fastighet kan vara utpekad som särskilt värdefull kontakta Miljö- och byggnadsförvaltningen innan du planerar din bygglovsbefriade åtgärd.

Kulturmiljöer enligt översiktsplanen

Sammanhängande kulturmiljöer

1. Sörentorp
2. Järva skjutbaneboställe
3. Överjärva gård
4. Västerjärva mobiliseringsförråd
5. Västerjärva kasernbyggnader
6. Ulriksdals koloniområde
7. Mellanjärva
8. Råsta egna hem
9. Arbetarbostäder vid Ulriksdals station
10. Kungshamra studentbostäder
11. Stjärnhusen i Bergshamra
12. Alnäs och Stocksundstorp
13. Bergshamra by
14. Bergshamra koloniområde
15. Tivoli udde
16. Villabebyggelse i norra Råsunda
17. Filmstaden
18. 1950-talsbebyggelse i Råsunda
19. Råsunda villastad
20. Stenstaden i Råsunda
21. Vasalund
22. 1950-talsbebyggelse vid Förvaltarvägen
23. Hagalundshuset (Blåkulla)
24. Gamla Hagalund
25. Brahelund
26. 1950-talsbebyggelse i Skytteholm
27. Stockholms norra begravningsplats
28. Solna kyrkby och radhusbebyggelse
29. Solna kyrkogård
30. 1950-talsbebyggelse i Huvudsta
31. Huvudsta gård, slott och allé
32. Karolinska institutets campusområde
33. Karolinska sjukhusområdet

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader

34. Dammtorp
35. Sköntorp och Emmylund
36. Lilla Sveden
37. Hagalundsverkstaden/
Gamlavagnhallen
38. Lokstallet och vattentornet
39. Ritorps gård
40. Tornvillan Sofielund
41. Majhill
42. Karlshäll
43. Jakobsdal
44. Väsentorp
45. Bergshamra kyrka

46. Bergshamra gård
47. fd Statens centrala frökontrollanstalt
48. Klinten
49. Fredriksberg
50. Bockholmen
51. Linneaholm
52. Råsunda vattentorn
53. Råsunda kyrka
54. Lilla Frösunda herrgård
55. Stora Frösunda gård
56. Råsunda gamla skola
57. Charlottenburg
58. Hagalunds kyrka
59. Lokstallet
60. Kv Rudviken 6
61. Hagalunds vattentorn
62. fd Huvudsta skola
63. Solna kyrka
64. fd Shellhuset i kv Styckjunkaren
65. Rymdbolaget i kv Nöten
66. Tomtebodaterminalen
67. Svanen 1
68. Solnagymnasium

Enskilda byggnadsminnen

69. Carl Malmstens hus
70. Annelunds herrgård,
Frösundavik
71. Radhus i kv Fyrväpplingen
72. fd Statens bakteriologiska
laboratorium (SBL)
73. Kontorshus i Tomteboda
(s k kontrollkontoret)
74. Gården Stenbrottet
75. Stallmästaregården
76. Kapellet Överjärva Gård

Statliga byggnadsminnen

77. Ulriksdals slott med omgivande område
78. Hagaparken och dess byggnader
79. Karlbergs slott och slottspark
80. Haga tingshus